

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
5069-13

meddelad i Stockholm den 11 april 2014

KLAGANDE

AA

Ombud och offentligt biträde: Advokat Leif Gustafsson
Kiruna Advokatbyrå
Box 22
981 21 Kiruna

MOTPARTER

1. Socialnämnden i Kiruna kommun
981 85 Kiruna

2. BB

Ombud och offentligt biträde: Advokat Ann-Sofie Magnuson
Advokatfirman Hammar KB
Box 119
461 23 Trollhättan

3. CC

4. DD

5. EE

6. FF

Ombud för 3, ställföreträdare för 4–6 och offentligt biträde för 3–6:
Jur. kand. Per-Åke Kvarnström
Advokatfirman Kjällgren AB
Box 363
451 18 Uddevalla

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 18 juni 2013 i mål nr 1239-13, se bilaga (här borttagen)

Dok.Id 144030

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

SAKEN

Vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas domar och avslår Socialnämnden i Kiruna kommuns ansökningar om vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställer vad kammarrätten beslutat om sekretess.

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar att ersättning ska betalas till Leif Gustafsson som offentligt biträde med 4 813 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete, till Ann-Sofie Magneson som offentligt biträde med 4 719 kr (inklusive mervärdesskatt) varav 3 105 kr för arbete och 1 614 kr för utlägg samt till Per-Åke Kvarnström som offentligt biträde med 13 003 kr (inklusive mervärdesskatt) varav 4 658 kr för arbete, 7 125 kr för tidspillan och 1 220 kr för utlägg.

BAKGRUND

Ordföranden i Socialnämnden i Kiruna kommun beslutade den 15 februari 2013 att omedelbart omhänderta CC, DD, EE och FF enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Samma dag beslutade socialnämnden med stöd av 14 § att barnens vistelseort inte fick röjas.

Socialnämnden underställde Förvaltningsrätten i Luleå besluten om omedelbart omhändertagande. Förvaltningsrätten fastställde besluten den 28 februari 2013.

Socialnämnden ansökte därefter om att barnen skulle beredas vård enligt 2 § LVU.

Av socialnämndens ansökningar framgick bl.a. följande.

Åtgärderna avser fyra av BBs och AAs barn, det äldsta fött 1996 och det yngsta 2006. Familjen, som vistats i Sverige sedan 2009, har utvisats till Irak men beslutet har inte verkställts. BB och AA skildes 2010. De fyra barnen har bott hos modern.

Eftersom BB på grund av psykiska problem inte kunde tillgodose barnens behov fullt ut beviljade socialnämnden hjälpinsatser i hemmet mellan november 2010 och januari 2011. Insatserna bedömdes dock som otillräckliga och socialnämnden beslutade att placera henne och barnen på ett HVB-hem i södra Sverige. Fadern, AA, och en vuxen son bodde kvar i Kiruna. Sedan de yngre barnen placerades i januari 2011 har fadern besökt dem vid två tillfällen.

BB och hennes ursprungsfamilj hade i april 2012 blivit hotade per brev av ”Islamiska motståndet, sanningens trupper i Irak”. Enligt brevet skulle den ”militära säkerhetsavdelningen” avrätta familjen var familjemedlemmarna än befann sig. BBs namn fanns med på listan över personer som skulle avrättas. Hon anmälde verkställighetshinder hos Migrationsverket.

I februari 2013 informerade föreståndaren för HVB-hemmet socialtjänsten om att BB fått ett paket från Irak. Det innehöll dokument skrivna på arabiska. Dokumenten var undertecknade av överhuvuden, ledare och medlemmar i en klan som med samtycke av hennes bröder beslutat att förklara henne fredlös. Enligt dokumenten är det ”en plikt för alla poliser och alla klanens söner att döda denna konvertit varhelst hon befinner sig, oavsett omständigheterna. Detta är islams lag och vår klantradition.” Händelsen polisanmäldes samma dag. Polisen gjorde inledningsvis, efter kontakt med säkerhetspolisen, bedömningen att hotbilden var mycket allvarlig. Vid tiden för ansökningarna bekräftade polisen att klanen och hoten fanns men uppgav att det inte fanns några misstänkta personer. Hotbilden beträffande BB ansågs inte allvarlig så länge inte hennes och barnens vistelseort röjdes.

Mål nr
5069-13

Hon avråddes starkt från att ha kontakt med barnens far eller den vuxne sonen eftersom det var oklart vilken roll de hade i förhållande till klanen. Polisen avsåg inte att göra något mer i ärendet.

Av protokollet från den muntliga förhandlingen vid förvaltningsrätten framgår bl.a. att AA förnekade att han hade någon del i hoten mot BB. Han kände inte till hoten innan barnen omhändertogs. Han vitsordade att han kan ha lämnat ut BBs telefonnummer och adress till sin bror i hemlandet för att denne ville kontakta barnen. Han samtyckte till allt i socialnämndens vårdplan utom att han inte skulle få träffa eller kontakta barnen.

Genom dom den 5 april 2013 biföll förvaltningsrätten socialnämndens ansökningar om vård enligt LVU. Kammarrätten i Sundsvall avslog AAs överklagande genom den nu överklagade domen.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen med ändring av kammarrättens dom lämnar socialnämndens ansökningar om vård utan bifall. Han anför att domstolarna i det goda syftet att skydda barnen och i brist på andra alternativ har utvidgat tillämpningen av LVU på ett sätt som måste ifrågasättas.

Socialnämnden bestrider ändring och anför att behovet av vård enligt LVU kvarstår.

BB, CC, DD, EE, FF bestrider ändring.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET*Rättslig reglering m.m.*

Enligt 1 § andra stycket LVU ska den som är under 18 år beredas vård enligt lagen om någon av de situationer som anges i bl.a. 2 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vård ska enligt 2 § beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Av förarbetena till LVU framgår att uppräknningen av situationer som omfattas av 2 § inte är uttömmande. Hänvisningen till ”något annat förhållande i hemmet” har gjorts för att täcka alla de situationer i hemmet som kan medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Uttrycket avser bl.a. fall då missförhållanden i hemmet inte i första hand beror på vårdnadshavaren själv utan t.ex. en sambo till denne, när en förälder inte alls knyter an till sitt barn eller där föräldern lever i en sjuklig symbios med barnet. Med ”hemmet” menas både föräldrahemmet och annat hem där den unge stadigvarande vistas men det har också en abstrakt betydelse. Hemmet kan alltså avse inte bara bostaden utan alla de situationer då barnet direkt eller indirekt står under vårdnadshavarens eller annan fostrares inflytande (prop. 1989/90:28 s. 65 och 108).

Regler till skydd för personer som är utsatta för hot finns i bl.a. lagen (1988:688) om kontaktförbud, folkbokföringslagen (1991:481), lagen (1991:483) om finge-rade personuppgifter samt socialtjänstlagen (2001:453).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Socialnämnden beslutade efter hotet 2013 att omedelbart omhänderta barnen enligt LVU samt flytta dem och BB till annan adress. För att garantera barnens säkerhet beslutade nämnden också att barnens vistelseort inte skulle röjas för fadern enligt 14 § andra stycket LVU. Socialnämnden framhöll att det fram till dess att det inte råder någon som helst oklarhet gällande faderns roll och koppling till klanen som står bakom hotet så kan man inte bortse från att en hotbild föreligger.

Bestämmelsen i 2 § LVU syftar till att ge de sociala myndigheterna rättsliga förutsättningar för att skydda barn från faror eller missförhållanden som en vårdnadshavare eller annan i barnens närhet orsakar. De hotelser som har riktats mot BB kan inte anses utgöra ett förhållande i hemmet i den mening som avses i LVU. Överklagandet ska därför bifallas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Karin Almgren, Annika Brickman, Christer Silfverberg och Thomas Bull.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Emina Fazlic.